

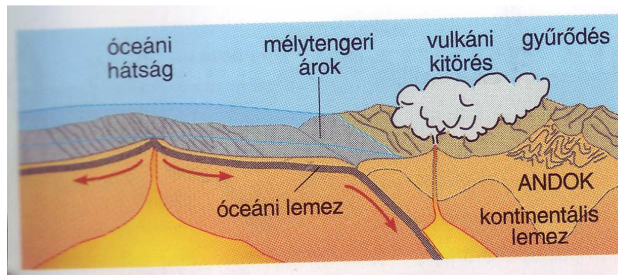
VÁZLATOK

XII. A kőzetlemezek mozgása

kőzetburok (*litoszféra* = földkéreg + földköpeny felső része)

- az izzó, folyékony felszín folyamatos lehűlése során szilárdult meg
- nem összefüggő, kisebb-nagyobb kéreglemezekből áll
- óceán alatt vékonyabb
- szárazföld alatt vastagabb (legvastagabb a magashegységek alatt)
- az *asztenoszférán* úszik

1. TÁVOLODÓ kéreglemez

Az egymástól eltávolodó lemezek szegélye mentén az *asztenoszféra* anyaga felnyomul

↓
a megolvadt kőzetanyag a lemez szegélyéhez forr

(*párnaláva* = izzó magma a hideg víz hatására gyorsan, párnaformában megszilárdul)

↓
az óceáni lemez mérete növekszik

↓
óceáni hátságok = az óceán közepén a környezetéből kiemelkedő alakzat

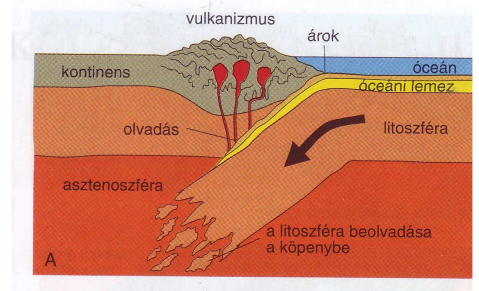
2. KÖZELEDŐ kéreglemez

A kéreglemezek mozgása egymás felé irányul.

A) óceáni és szárazföldi lemez találkozása

- a sűrűbb óceáni lemez a szárazföldi lemez alá bukik akár több száz km mélyre
- az alábukás mentén **mélytengeri árok** jön létre
- az **óceáni lemez beleolvad** az asztenoszféra anyagába
- a **szárazföldi lemezen** az ütközés miatt **törések, repedések** jönnek létre

↓
vulkanikus tevékenység

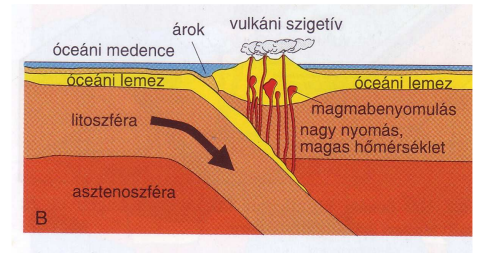

(pl.: **Nazca-lemez** és a **Dél-amerikai lemez** találkozásánál jött létre az **Andok**)

B) óceáni és óceáni lemez találkozása

- az **idősebb**, jobban lehűlő, nagyobb sűrűségű lemez **bukik a másik alá**
- **vulkanikus szigetívek** alakulnak ki
- találkozásuk mentén **mélytengeri árkok** jönnek létre

(pl.: Japán-szigetek; Japán-árok)

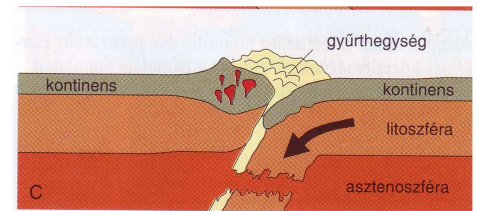

C) szárazföldi és szárazföldi lemez találkozása

A köztük lévő **tengeri** eredetű **üledék felgyűródik**

↓
hegységképződés gyűrődéssel

↓
*az üledékréteg oldalirányú erők hatására
bekövetkezett hullámos mozgása*

(pl.: **Afrikai-lemez** és az **Eurázsiai-lemez** + az **Indiai-lemez** és az **Eurázsiai-lemez** = **Eurázsiai-hegységrendszer** kialakulása, felgyűrődése)

A felgyűrődés során a meggyűrt üledék egy része a mélybe kerül, megolvad (*nagy nyomás, magas hőmérséklet* miatt), majd lehűlve kikristályosodik → kialakul **a hegységek központi gránittömbje**.

3. EGYMÁS MELLETT ELCSÚSZÓ kéreglemezek

Az egymás mellett párhuzamosan elmozduló lemezekben nő a feszültség → **földrengések** kipattanása

(pl.: Észak-Amerika nyugati partvidéke: **Szent András törésvonal**)

A **kőzetlemezek mozgása** választ ad

- a kontinensek vándorlására,
- az óceánok születésére,
- a hegységképződésre,
- a vulkánok működésére és
- a földrengések kialakulására.

Az ezeket vizsgáló magyarázó elmélet a **lemeztektonika**, melynek atyja **Alfred Wegener** (német meteorológus), aki **1912-ben** írta le elméletét a kontinensek vándorlásával kapcsolatban.

A 7 nagy kéreglemez:

- Eurázsiai-lemez
- Afrikai-lemez
- Észak-amerikai-lemez
- Dél-amerikai-lemez
- Ausztrál-Indiai-lemez
- Antarktisz-lemez
- Csendes-óceáni-lemez

Jelentősebb kisebb lemezek:

- Nazca-lemez
- Kókuszcsemeke-lemez
- Karibi-lemez
- Hellén-Török-lemez
- Iráni-lemez
- Arábiai-lemez
- Fülöp-lemez

